

SOURCE SHEET
Lecture
THE MANNA FROM HEAVEN

By Rabbi Avrum M Kowalsky

1.

שמות פרק טז

(ד) ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא:

Shemos, 16:

(4) And Hashem said to Moshe behold I am going to rain down bread from heaven, and the nation shall go out and gather a measure each day, **so that I can test them if they walk in [the ways of] my Torah or not.** (emphasis added)

2.

דברים פרק ח

(ב) וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' א-לקיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא:

Devarim, 8:

(2) And you shall remember the entire way that G-d, Al-mighty led you for these forty years in the desert **in order to afflict you, to test you to determine what was in your heart,** will you observe His commandments or not. (emphasis added)

דברים פרק ח

(טז) המאכלך מן במדבר אשר לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך.

Devarim, 8:

(16) Who did feed you manna in the desert, of which your fathers had no knowledge, **in order to afflict you and in order to test you** to benefit you in the end.

3.

רש"י שמות פרק טז פסוק ד

למען אנסנו הילך בתורתי - אם ישמרו מצות התלויות בו, שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט:

Rashi, Shemos 16:4

In order that I may test them, will they follow my Torah: - If they will observe the commandments on which it [the manna] is dependent; that they will not leave it over, and they will not go out on Shabbat to gather it in.

4.

רמב"ן שמות פרק טז

למען אנסנו הילך בתורתי - אם ישמרו מצות התלויות בו שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט. לשון רש"י. ואיננו נכון, אבל הוא כמו שאמר (שם טז) המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריתך, כי נסיון הוא להם שלא היה בידם מזון, ולא יראו להם עצה במדבר רק המן, שלא ידעו מתחלה, ולא שמעו מאבותם, ויורד להם דבר יום ביומו וירעיבו אליו, ועם כל זה שמעו ללכת אחרי השם לא מקום לחם:

וככה אמר להם עוד (שם ב) וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלקיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך ולמען נסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא, כי היה יכול להוליכם בדרך הערים אשר סביבותיהם והוליכם במדבר נחש שרף ועקרב (שם טו), ושלא יהיה להם לחם רק מן השמים דבר יום ביומו, לנסותם ולהטיב להם באחרונה, שיאינו בו לעולם.

Ramban, Shemos: 16

*In order to test them will they follow My Torah: If they will observe the commandments that are connected with it [the Manna] i.e., will they leave it overnight, will they go out to gather it on Shabbat, etc. These are the words of Rashi, and they are not right. But rather it is as the text states: "He feeds you manna in the desert of which your fathers knew not in order to afflict you and in order to test you so that it will be good for you in the end". It was a test for them, **for they had no food in hand**, and they had no alternative [source of food] but the manna, of which they had no knowledge [nor experience]; nor had they heard about it from their fathers, and yet daily it fell and they hungered for it, and notwithstanding this, they listened, to follow after Hashem to a place which had no [source of] food. (emphasis added)*

And so, it was said to them further: "And you shall recall the entire way

[the journey] that Hashem Al-mighty led you for these forty years in the desert in order to afflict you and in order to test you to determine what was in your heart, whether you would keep His commandments or not". Because He could have led you through mountains that surrounded you, but [instead] He led you into the desert, a place of snakes and scorpions, **where you had no bread** except from heaven [the manna], each day the measure for the day, to test you and to be beneficent to you in the end, so that you should have faith in Him forever. (emphasis added)

5.

אור החיים שמות פרק טז פסוק ז

למען אנסנו וגו'. כי לחם מן השמים לא יצטרך שום תיקון ובזה יהיו פנוים מכל ואראה הילך וגו':

Ohr HaChaim, Shemos 16:4

In order that I test them: For bread from heaven does not need any improvement and in this manner, they will be free from all [labor], and then I [G-d] will see if they go in my ways.

6.

במדבר פרק יא

(ד) והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:
(ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים:
(ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו:

Bamidbar 11

(4) And the rabble that was among them craved greatly, and the Children of Israel also wept again and said: "Who will feed us meat?"

(5) We remember the fish that we ate free of charge in Egypt, and the cucumbers, melons, leeks, onions and garlic.

(6) And now our lives are parched, there is nothing, only to anticipate the manna.

7.

במדבר פרק כא

(ה) וידבר העם באלקים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל:

Bamidbar, 21:

(5) And the nation spoke against the Lord and Moshe: "Why did you bring us up from Egypt, to die in the desert? For there is no bread and no water, and our souls are **disgusted by the insubstantial bread**¹. (emphasis added)

8.

שמות פרק טז

(יא) וידבר ה' אל משה לאמר:
(יב) שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר.... **ובבקר** תשבועו לחם וידעתם כי אני ה' א-לקיכם:
(יג) **ובבקר** היתה שכבת הטל סביב למחנה:
(יד) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ:
(טו) ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה:
(טז) זה הדבר אשר צוה ה' **לקטו** ממנו איש לפי אכלו **עמר** לגלגלת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו:
(יז) ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעט:
(יח) וימדו **בעמר** ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו **לקטו**:
(יט) ויאמר משה אלהם איש אל יותר ממנו עד **בקר**:
(כ) ולא שמעו אל משה ויותר אנשים ממנו עד **בקר** וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה:
(כא) וילקטו אתו **בבקר** איש כפי אכלו וחם השמש ונמס:
(כב) ויהי **ביום** הששי **לקטו** לחם משנה שני **העמר** לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה:
(כג) ויאמר אלהם הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קדש לה'.... ואת כל העדף הניחו לכם למשמרת עד **הבקר**:
(כד) ויניחו אתו עד **הבקר** כאשר צוה משה ולא הבאיש ורמה לא היתה בו:
(כה) ויאמר משה אכלהו **היום** כי שבת **היום** לה' **היום** לא תמצאהו בשדה:
(כו) ששת ימים **תלקטהו** ו**ביום** השביעי שבת לא יהיה בו:
(כז) ויהי **ביום** השביעי יצאו מן העם **ללקט** ולא מצאו: ס
(כח) ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתי:
.....
(לא) ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע גד לבן וטעמו כצפיחת בדבש:
(לב) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא **העמר** ממנו למשמרת לדרתיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאתי אתכם מארץ מצרים:
(לג) ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא **העמר** מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדרתיכם:
(לד) כאשר צוה ה' אל משה ויניחוהו אהרן לפני העדת למשמרת:
(לה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל

¹ It produced no waste. It had no body, no weight.

Shemos 16

(11) And Hashem spoke to Moshe saying.

(12) I heard the complaints of the Children of Israel speak to them and say ... in the **morning** you will be satiated with bread and you shall know that I am the L-rd your G-d.

(13) ... and in the **morning**, there was a layer of dew around the camp.

(14) The layer of dew ascended, and behold, upon the surface of the desert there was something thin, exposed, as thin as the frost on the earth.

(15) And the Children of Israel saw and said one to the other: "What is it?" for they did not know what it was; and Moshe said to them: "This is the bread that Hashem has given to you to eat".

(16) This is what Hashem has commanded, "**Gather** from it [the fallen manna], each man according to what he eats, an **omer** per capita, by the number of souls, each man according to whomever is in his tent [family] shall you **gather**.

(17) And the Children of Israel did so, and they **gathered**, some took more, and some took less.

(18) And they measured it [what they took] by an **omer**, and whoever took more had nothing extra and whoever took less did not lack, each according to what he eats he **gathered**.

(19) Moshe said to them: "No man shall leave over from it [the manna] until **morning**".

(20) But they did not listen to Moshe, and men left it over until **morning**; and it became infested with worms and it smelled; and Moshe became angry at them.

(21) And they **gathered** it **morning** by **morning**, each person in accordance with what he ate, and when the sun warmed up, it melted.

(22) And on the sixth **day** [Friday], they **gathered** a double portion, two **omer** for each one, and the princes of the assembly came and told Moshe.

(23) And he [Moshe] said to them: This is what Hashem had said "Tomorrow is a rest **day**, a holy Sabbath to Hashem; bake what you wish to bake and cook what you wish to cook, and whatever is left over, put away for yourselves as a safekeeping until **morning**.

(24) And they left it [the manna] over until **morning** [on the Sabbath] as Moshe had commanded, it did not smell and there was no infestation.

(25) Moshe said: "Eat it **today** for **today** is Sabbath to Hashem; **today** you

will not find it in the field.

(26) Six **days** you shall gather it in and on the seventh **day** is Shabbat, on it there will not be any.

(27) On the seventh **day**, some of the people went out to **gather**, and they did not find any.

(28) Hashem then said to Moshe: "How much longer will you refuse to observe My commandments and My teachings?"

(29) See Hashem has given you the Sabbath, and, therefore, He gives you on the sixth **day** a double portion; let every man remain in his place and let no man leave his place on the Shabbat.

(30) And the nation rested on the seventh **day**.

(31) And the Children of Israel called it "manna", and it was like coriander seed, it was white and tasted like a cake fried in honey.

(32) Moshe said: "This is the matter that Hashem commanded: a full **omer** from it [the manna] shall be [set aside] for a safekeeping for your generations so they will see the food which I fed you in the desert when I took you out of Egypt.

(33) Moshe said to Aharon: "Take one jar and put a full **omer** of manna in to; place it before Hashem for a safekeeping for your generations.

(34) As Hashem commanded to Moshe, Aharon placed it before the Ark of Testament for safekeeping.

(35) The Children of Israel ate the manna for forty years until they came to the settled Land; the manna they ate until they arrived at the edge of the Land of Canaan.

(36) The **omer** is a tenth of an ephah.

9.

1. בקר – eight times²;
2. יום, - seven times
3. לקט - seven times; and
4. עומר - six times.

² One of the times the word appears twice consecutively in the Torah בבקר בבקר as if to indicate a sense of urgency.